

na poziomie ukazania kontekstu wydarzenia. Brak tu charakterystycznego dla nowojorskiego skrzydła efektu życia, chwilowości. Obie miniatury, choć tłumne, są doskonałymi przykładami nie narracyjnego a dewocyjnego obrazu. „Punctum temporis” rozciąga się w stan trwania, historyczne wyposażenie przedstawienia nie przeszkadza medytacyjnemu przeżywaniu wiecznie trwającego wydarzenia. Nie wolno jednak zaprzeczyć, że wierność historycznym faktom, upodobanie do szczegółów takich jak uboczne postacie, topografia czy światło, tak silnie zmanifestowane w obu miniaturach, zapłodniły wyobraźnię Jana van Eycka w latach jego artystycznego formowania się. Jednak zasady tego rodzaju wcielało nie tylko malarstwo książkowe, ale również tablicowe. Na dowód przytoczyć można dzieło przypisywane Ambrogio Lorenzetti (il. 4), w którym nie tyle niewątpliwa wierność dokumentalna wobec biblijnych relacji, ile organizacja artystyczna, zwłaszcza ujęcie ruchu i wzajemnych międzypostaciowych związków, stanowią o realistycznej sile przekonywania dzieła⁴⁹.

ŹRÓDŁA ARTYSTYCZNE UKRZYŻOWANIA A JEGO STRUKTURA

Narracja była zadaniem sztuk wizualnych znacznie częściej niż mogłoby to wynikać z tradycyjnych obszarów zainteresowań historii sztuki, hołdującej nowożytnej i nowoczesnej estetyce obrazu⁵⁰. Klasyczne próby klasyfikacji tej materii pochodzą od Franza Wickhoffa i Kurta Weitzmanna⁵¹. Co się tyczy epoki nas zajmującej, książka Beltinga i Eichberger przyniosła szereg celnych analiz narracji obrazowych⁵². Zdaniem autorów, macierzystym miejscem rozwoju tego gatunku wypowiedzi było malarstwo książkowe, skąd okazjonalnie przenoszony był do malarstwa tablicowego. Redukcja ta nie wytrzymuje konfrontacji z faktami.

⁴⁹ Cambridge, Mass., Fogg Art Museum. K.A. Mortimer, Harvard University Art Museums. A Guide to the Collections, Cambridge, Mass.-New York 1986, nr 164, s.146. Por. G. Rowley, Ambrogio Lorenzetti, Princeton, N.J., 1958, 75 n. (z celną analizą ikonografii), il. 100; E. Fahy, Italian Painting before 1500, „Apollo”, C VII, 1978, s. 385 n. oraz Boskovits, w pracy cytowanej w przypisie 68, s. 6.

⁵⁰ Ostatnio por. K. Clausberg, Der Erfurter Codex-Aureus, oder: Die Sprache der Bilder. Über Möglichkeiten und Grenzen einer „Kunstgeschichte ohne begleitende Quellen”, „Städel-Jahrbuch”, N.F.8, 1981, 22 nn.; tenże, Die Wiener Genesis. Eine kunstwissenschaftliche Bilderbuchgeschichte, Frankfurt/M. 1984 (Kunststück); W. Kemp, Sermo Corporeus. Die Erzählung der mittelalterlichen Glasfenster, München 1987.

⁵¹ Die Wiener Genesis, hg. von W. Ritter von Hartel und F. Wickhoff, Wien 1895; K. Weitzmann, Illustrations in Roll and Codex. A Study in the Origin and Method of Textillustration, Princeton, N. J., 1947.

⁵² Belting/Eichberger 1983, zwłaszcza 116 nn.